

ΣΥΝΑΞΗ

ΕΠΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΣΠΕΔΗΣ ΓΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Παρεμβάσεις

2014

της. Συνεπώς και η δικαιοσύνη πρέπει να στηρίζεται στην όντολογική και αληθινή αγάπη. Αυτή όμως η αγάπη αποκτάται μόνο μέσω της άπειρης αγάπης του Θεού. Εάν οι αρετές της εν γένει πνευματικής ζωής δεν τηρούνται από τα μέλη της Εκκλησίας, τότε καμία διαβεβαίωση και κανένας όρκος δεν μπορούν να εξαναγκάσουν τον άνθρωπο να πει την αλήθεια και να αποδοθεί η δικαιοσύνη. Συνεπώς, τα πάντα είναι ζήτημα συνείδησης και χριστιανικού ήθους που πρέπει να πηγάζει από τις άγνες και αγαθές ανθρώπινες ψυχές, που υπηρετούν το θέλημα του Θεού χωρίς να υπόκεινται σε κοσμικές πιέσεις και εξαναγκασμούς. Έξάλλου «μέσα στα όρια της αγαπητικής διαπροσωπικής κοινωνίας βρίσκει ο πιστός χριστιανός την άντοχή, η οποία πηγάζει από την αγαπητική θυσία, να αποκαλύψει την αλήθεια, έστω και εάν ένδεχομένως στρέφεται κατά των ιδίων συμφερόντων, ώστε να βοηθήσει ουσιαστικά στην ύπαρξη πραγματικής δικαιοσύνης».

Ο συγγραφέας στα επόμενα κεφάλαια διευκρινίζει πώς η μόνη θεμιτή μορφή όρκου είναι η υπόσχεση υπακοής προς τον Θεό, όπως λαμβάνει χώρα στη μοναχική κουρά και χειροτονία Επισκόπου. Επίσης ο π. Κύριλλος απορρίπτει την επίκληση προσώπου ή πραγμάτων προς έπιβεβαίωση των λεγομένων, αφού μόνο η επίκληση προς τον Θεό αποτελεί όρκο.

Στόν επίλογό του ο συγγραφέας τονίζει με έμφαση πώς ο όρκος πρέπει να καταργηθεί στην Ορθόδοξη Ελλάδα καθώς «το ήθος της Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι η ζωή του προσώπου, η έλευθερία του και η κοινωνία με τον συνάνθρωπο».

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Ν. ΚΟΛΛΙΑΣ

Ιωάννης Κουρεμπελές
ΔΩΣ' ΜΟΥ ΛΟΓΟ, ΛΟΓΕ
Μελέτες Λόγω Θεολογίας
έκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2013,
σσ. 464.

Τόσο τὸ χθές, ὅσο καὶ τὸ σήμερα, ἰδωμένα διαχρονικά μέσα σὲ ἓνα ἱστορικό –

ἀλλὰ καὶ ἀ-κοσμικὸ ἢ ἀχρονικό– πλαίσιο ἐξυφαίνουν τὸν καμβὰ τοῦ ὕστερου πονήματος τοῦ κ. Ἰωάννη Κουρεμπελέ, ἀν. καθηγητῆ στὸ ΑΠΘ, Δῶσ' μου λόγο, Λόγε, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ βάση καὶ τὸ χῶρο ποὺ ἐγχρονα ἀπλώνεται στὴν ἱστορία ἀναζητώντας τὸν σαρκωμένο Λόγο στὴ Θεολογία. Τὸν «ἐνυπόστατο» Λόγο ἐπικαλεῖται ὁ συγγραφέας καὶ ζητᾷ κατὰ πρόσωπον ἀπ' αὐτὸν τὸν ἐνυπάρχοντα «λόγο» Θεολογίας, ἐπίκληση ἢ ὁποῖα διατρέχει μὲ μία νοητὴ γραμμὴ ὅλο τὸ σύγγραμμα.

Σ' αὐτὴ μάλιστα τὴ νοητὴ γραμμὴ ἀναζητᾶται ὁ σαρκωμένος Λόγος μέσα στὰ πρόσωπα διαφόρων συγγραφέων, ἀπὸ τὸν ἀπόστολο τοῦ Χριστοῦ Παῦλο μέχρι τὸν ἐκπρόσωπο τῆς σύγχρονης ἀθεολογίας Μ. Onfray. Συνδιαλέγεται ὁ συγγραφέας μὲ συγγραφεῖς καὶ διάφορες θεματολογίες ἀναζητώντας στὸ πρόσωπο τῶν «συνομιλητῶν» τοῦ τὸ πρόσωπο τοῦ ἴδιου τοῦ σαρκωμένου Λόγου... τὸν «ἐνυπόστατο λόγο» ποὺ ἐπιμένει νὰ ἐνυπάρχει σὲ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πρόσωπα, ὅσο κι ἂν θεσμοὶ καὶ θεολογικὰ κατεστημένα θέλουν νὰ τὸν φιμώσουν ἢ νὰ τὸν δαιμονοποιήσουν. Εἶναι γι' αὐτὸ τόσο σύγχρονο ὅσο καὶ διαχρονικό, τόσο ἱστορικό ὅσο καὶ ἐπίκαιρο, τόσο ὀρθόδοξο ὅσο καὶ οἰκουμενικό τὸ ἐγγείρημα τοῦ συγγραφέα, ὁ ὁποῖος κινεῖται ψηλαφώντας τοὺς προβληματισμοὺς καὶ τὰ ἐρωτήματα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, ἀναζητώντας ἀκόμη καὶ μαζί μὲ τὸν Onfray τὸν «σιωπῶντα Θεό» (σ. 390).

Ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς ὀκτῶ μελέτες, τοποθετημένες κατὰ χρονικὴ σειρά, ἀφορᾷ στὴν ἐκκλησιολογία τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ τὴ διαλεκτικὴ σχέση τοῦ Ἰωάννη Χρυσόστομου μὲ αὐτόν. Αὐτὴ ἢ ἐκκλησιολογία, ἰδωμένη ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ σαρκωμένου Λόγου ἐκκλησιολογικά, καταδεικνύει τὸν οἰκουμενικὸ χαρακτήρα καὶ τὴν ἀπέραντη χωρητικότητα τοῦ Λόγου, ποὺ στὸ κοινὸ ποτήριο γίνεται δεκτικὴ ὅλης τῆς κτίσης.

Τὸ γεγονὸς τῆς σάρκωσης καὶ τῆς ἐνσαρκῆς θεϊκῆς θυσίας ὑμνεῖ στὴ δευτέρη μελέτη τὸ κοντάκι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ. Μέσα ἀπὸ τὴν τραγικὴ ἀντίφαση τῶν λέξεων «ζοφοφόρος» καὶ «ζωηφόρος» –τόσο κοντὰ μεταξύ τους ἡχητικά, ἀλλὰ τόσο οὐσιαστικά ἀντίθετες– σκιαγραφεῖται τὸ δράμα τῆς ἀνθρώπινης σωτηρίας.

Ἡ Ε' καὶ Στ' Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι εἶναι ἀντικείμενο πραγματεύσεως τῆς τρίτης μελέτης, ἰδωμένες στὸ εὐρύτερο ἱστορικὸ τους πλαίσιο καθὼς διευκρινίζονται οἱ οὐσιαστικοὶ σωτηριολογικοὶ λόγοι ποὺ ὀδήγησαν στὶς διατυπώσεις τους μέσα σὲ μία προσπάθεια νὰ διατηρηθεῖ ἀπτό καὶ ἀναφῆς τὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου.

Στὴ συνέχεια μελετᾶται ἓνας μεγάλος δάσκαλος τοῦ γένους μας καὶ ἓνας σημαντικὸς θεολόγος, ὁ Εὐγένιος Γιαννούλης, ποὺ ζυμώνει δημιουργικὰ καὶ πραγματώνει τὰ θεολογικὰ γράμματα στὸ δικό του παρὸν καὶ στὶς πραγματικὲς ἀνάγκες τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου του.

Ἡ γόνιμη διαλεκτικὴ ἀνάμεσα στὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ ἀνάμεσα στὰ φαινομενικὰ διεστῶτα, φανερῶνεται εὐκρινέστερα στὴν Ἐπιτομὴ τοῦ Ἀθανασίου Πάριου, ὁ ὁποῖος ἓναν αἰῶνα περίπου ἀργότερα δὲν διστάζει στὸν ἀντιδυτικισμό του (ἀκόμη καὶ) νὰ δανεισθεῖ ὀρολογικὰ ἀπὸ τὴ Δύση, γιὰ νὰ περιγράψει ὀρθοδόξως τὰ θεῖα μυστήρια καὶ τὴ δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἀνατολικῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Καθὼς ἡ Ἀνατολή, καὶ ἡ Δύση ἄρχισε νὰ συζητᾶ καὶ νὰ θέλει νὰ λύσει τὶς διαφορὲς τῆς μὲ πρότυπο τὸ οἰκουμενικὸ θεανθρώπινο πρόσωπο τοῦ σαρκωμένου Λόγου, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ θέμα συζήτησης τῆς ἐπόμενης μελέτης, ἀλλὰ καὶ τοῦ σύγχρονου διαλόγου μεταξὺ ὀρθόδοξων καὶ ρωμαιοκαθολικῶν.

Ἡ ἐπόμενη μελέτη διαλέγεται μὲ τὸν φιλόσοφο P. Kitcher καὶ τὴ συζήτηση περὶ τῆς «ἀποθησακείωσης» τῆς ἠθικῆς καὶ γενικότερα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρώπινης σωτηρίας χωρὶς Θεό. Μέσα ἀπὸ τὶς σύγχρονες, ἀλλὰ καὶ προκλητικὲς ἴσως καὶ ὀχληρές- ἀπόψεις τοῦ Kitcher, προσπαθεῖ ὁ συγγραφέας νὰ βρεῖ μία δίοδο ἐπικοινωνίας κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ συγχωρητικοῦ καὶ περιχωρητικοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Μέσα σ' ἓνα πλαίσιο ὑπαρξιακοῦ προβληματισμοῦ κινεῖται σ' αὐτὴ τὴ μελέτη, ποὺ διαλέγεται μὲ σύγχρονους ἐπιστήμονες καὶ σύγχρονες ἀνθρωπολογικὲς θεωρίες.

Ἀπὸ τὸν ἠθικολόγο Kitcher περνᾶει ὁ συγγραφέας μὲ μία κριτικὴ συζήτηση κατὰ τὴν τελευταία μελέτη του στὸν ἀθεολόγο φιλόσοφο M. Onfray, ὁ ὁποῖος ἰδιαίτερα δηκτικά, ἀλλὰ καὶ προκλητικὰ γιὰ

συζήτηση, στηλιτεύει τὸν σφετερισμὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν θεσμικὴ Ἐκκλησία - Ἐξουσία, ἡ ὁποία συχνά, θελημένα ἢ ἀθέλητα, κρύβει τὸν Θεὸ προβάλλοντας τὸν ἑαυτὸ τῆς ὡς ἐκπρόσωπο τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ.

Ἐπιλογικὰ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν διαδρομὴ μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ διαπιστώσει πὼς δὲν ὑπάρχει κάτι μὲ τὸ ὁποῖο νὰ μὴν μπορεῖ ἢ νὰ μὴν πρέπει νὰ συνδιαλεχθεῖ ἓνας σύγχρονος ὀρθόδοξος θεολογικὸς λόγος ποὺ εἶναι ἐμβαπτισμένος στὴ γνώση τῆς ἱστορίας τῆς θεολογίας, παραμένοντας πάντοτε ζωντανὸς καὶ διαχρονικὸς. Γι' αὐτὸ ἀναζητᾶ ὁ συγγραφέας μία βάση γιὰ ἐνοποιητικὸ διάλογο καὶ ὄχι γιὰ διαιρετικὸ ἀντίλογο, ἀφήνοντας σὲ θεὰ ἀκέραιο μόνο τὸ πρόσωπο τοῦ σαρκωμένου καὶ οἰκουμενικοῦ/παγκόσμιου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Μόνο πάνω σ' αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Λόγου μπορεῖ νὰ γίνει δυνατὴ κάθε ἐπικοινωνία καὶ κάθε διάλογος. Ὅπως μάλιστα ἀναφέρεται στὸν ἐπίλογο τοῦ ἔργου, «ὁ Λόγος σαρκώθηκε γιὰ νὰ τρελαθοῦμε μαζί του καὶ γιὰ νὰ ζητᾶμε νὰ μᾶς διδάξει τὰ "δικαιώματά" του» (σ.430).

ΕΥΗ ΚΟΣΜΙΔΟΥ

Κωνσταντῖνος Γ. Παπαγεωργίου ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ: ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας –
Θρησκευτικὴ Ἐλευθερία – Ὁργάνωση
καὶ Διοίκηση τῶν Θρησκευμάτων
ἐκδ. Μπαρμπουνάκης [Σειρά: «Bibliotheca
Juris 1»], Θεσσαλονίκη 2013, σσ. 748.

Οἱ ἱστορικὲς διακυμάνσεις ποὺ πέρασαν οἱ σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας στὴ χώρα μας ὀδήγησαν, μεταξὺ ἄλλων, καὶ στὴ δημιουργία τῶν πέντε ἐκκλησιαστικῶν περιφερειῶν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἡμιαυτόνομης Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Δωδεκανήσου. Τὴ μελέτη καὶ ἐρμηνεία τῶν πολὺ-